

Теоретичні основи процесу реформування органів виконавчої влади в Україні

*І. О. Кульчій,
аспірантка,*

Інститут законодавства Верховної Ради України

Недосконала система організації та функціонування органів виконавчої влади породжує кризові явища в політичній, соціальній, економічній сферах суспільного життя. Управлінська діяльність органів влади потребує якісних змін, перш за все – для утвердження гарантованих Конституцією прав і свобод людини та громадянина.

Незважаючи на низку реформаційних заходів, позитивні системні зрушення у діяльності органів виконавчої влади наразі не відбулися. А втім у жодному разі не слід відкидати непоодинокі спроби реалізації задумів щодо поліпшення їх роботи в нашій державі. Серед проблем, які перешкоджають поетапному і комплексному здійсненню перетворень, потрібно назвати такі: відсутність єдиної загальнодержавної, визнаної політичними партіями, урядом, народом концепції реформ органів виконавчої влади; часту зміну керівництва у системі виконавчої влади; відсутність координуючого центру, що спричинює хаотичність, непослідовність при втіленні задумів тощо. Зрозуміло, що за короткий проміжок часу реформи не принесуть якісних, помітних результатів, але, на нашу думку, вже нині є можливість напрацювати ґрунтовні концепції, програми, які б стали основою, рушійною силою перетворень.

Зазначене зумовлює актуальність наукової проблеми – розроблення теоретичного підґрунтя зміни системи органів виконавчої влади на основі єдності в тактичних і стратегічних діях. Сутність, змістові характеристики варто з'ясувати на початку процесу перетворень. Термінологічна невизначеність є перешкодою на шляху становлення раціональної, ефективної та стабільної системи органів виконавчої влади. Існує ряд чинників, що ставлять під сумнів завершеність і відповідність наявної системи влади стратегічному курсу й цінностям нашого суспільства та вимагають визнання нагальною вимогою часу необхідність рішучих дій щодо підвищення ефективності роботи органів виконавчої влади.

Провідні вітчизняні науковці розробили та обґрунтували основні концепції, програми змін у системі органів виконавчої влади. Окремі аспекти цієї проблеми теоретично осмислені в працях В. Авер'янова, В. Князева, І. Коліушка, В. Лугового, Н. Нижник, В. Олуйко, В. Цветкова, І. Черленяка, в яких розглядаються питання необхідності проведення реформ у різних сферах суспільного життя (адміністративній, політичній, конституційній та ін.).

Водночас залишаються нерозглянутими питання, пов'язані зі змістом основоположних понять реформування (удосконалення, оптимізація, трансформа-

ція), з їх правильним тлумаченням та вживанням у практичній управлінській роботі органів виконавчої влади. Особливої уваги заслуговують побудова організаційної моделі втілення якісних перетворень, визначення та дослідження етапів її реалізації, характеристика наслідків.

Метою пропонованої роботи є аналіз основних теоретичних складових процесу реформування органів виконавчої влади, зокрема наукових понять “оптимізація”, “удосконалення”, “трансформація”, “модернізація”; з'ясування доцільності їх використання при здійсненні радикальних змін ідеології та практичної управлінської діяльності в системі виконавчої влади.

Історія розвитку науки показує, що аналіз та перегляд вихідних понять інколи приводить до революційних змін у ній [11, с. 551].

За сучасних умов важливо синтезувати знання з різних галузей для відображення повноти й цілісності досліджуваного предмета. Спробуємо в цьому розрізі послідовно проаналізувати окреслені поняття, з'ясувати їх зміст.

Оптимізація (від латинського *optimum* – найкращий) – процес надання чому-небудь найкращого стану [9, с. 318], процес прийняття оптимальних рішень, процес пошуку екстремуму (глобального максимуму або мінімуму) певної функції або вибору найкращого (оптимального) варіанту з безлічі можливих [7, с. 265]. Здебільшого цей термін використовується в механіці, електроніці, математичному аналізі, тобто в точних науках.

Акцентуючи увагу на значенні терміна “оптимізація”, не можна забувати про системні властивості органів виконавчої влади. Будь-яка система може бути оптимізована, тобто доведена до певного позитивного рівня свого функціонування. Під оптимізацією розуміється досягнення не найвищого рівня розвитку системи, а максимально допустимого значення ефективності за умови стійкого та якісного режиму роботи системи. Термін “оптимізація” необхідно характеризувати як сукупність напрямів і засобів досягнення оптимального рівня ефективності функціонування системи державного управління.

Вибір найкращого варіанту здійснюється з урахуванням критерію оптимальності, на основі якого проводиться порівняльне оцінювання можливих рішень (альтернатив). Критерій оптимальності визначаємо як такий основний показник якості роботи системи, при якому її функціонування визнається найкращим з усіх можливих варіантів. Сутність цього критерію об'єктивно зумовлена багатьма факторами: характером суспільного устрою, економічними законами,

масштабами вирішення цілей, на досягнення яких спрямовані дії і т. д. [1, с. 846].

Оптимальним є такий режим державного управління, при якому гармонійно розвиваються всі підсистеми багатомірної державно-суспільної системи, зберігаючи відповідальність, забезпечуючи взаємодію інтересів, захист легальних форм активності та ефективне блокування нелегальних дій будь-якого елемента кожного ієрархічного рівня [4, с. 70].

Найбільш надійний спосіб пошуку найкращого варіанту – це порівняльне оцінювання всіх можливих варіантів (альтернатив). Якщо кількість варіантів велика, для пошуку найкращого зазвичай застосовують методи математичного прогнозування. Використовувати ці методи можна, якщо є чітка постановка завдань, тобто вказано перелік змінних, установлено область їх можливих варіацій (наведені обмеження) і визначено вид цільової функції (функції, екстремум якої потрібно обчислити) цих змінних [1, с. 846].

Зважаючи на специфіку системи органів виконавчої влади, їх розмаїття та враховуючи вплив зовнішнього середовища, застосовувати методи математичного прогнозування слід досить зважено та обережно. Адже через неповний перелік змінних та нечіткість формулювання мети (а відповідно – цільової функції) існує загроза створення неякісної системи.

В умовах нестабільного розвитку системи виконавчої влади в Україні доцільно застосовувати зазначений критерій для запобігання виникненню в майбутньому протиріч, кризових явищ, зумовлених невідповідністю теоретичних програм практичним реаліям життя. Об'єктивна необхідність порівнювати варіанти за кількома несумірними показниками є основною причиною ускладнень, які потрібно подолати, перш ніж сформулювати критерій оптимальності. Його визначення – головне питання при виконанні порівняльної характеристики альтернатив. При цьому основним методологічним принципом є системний підхід до оцінки можливих рішень.

Неможливо давати завчасно будь-які рекомендації щодо конкретного змісту критерію оптимальності. Вони можуть бути сформульовані лише після розгляду загальних цілей і встановлення ступеня відповідності різних групувань показників, що характеризують об'єкт, меті, яка стоїть перед системою [1, с. 847].

Як бачимо, багато що залежить від ідеології оптимізації, від того змісту, який ми вкладаємо в поняття “оптимальний” і “найкращим чином”. При цьому якщо уявлення про “найкраще” ми пов'язуємо лише з максимізацією прибутку, то це, як правило, породжує дуже негативні наслідки для суспільства [13].

Управлінська діяльність значною мірою складається з актів вибору, і ця обставина залишатиметься незмінною й надалі. Державний службовець постійно має здійснювати вибір, реалізація якого без узгодження з критерієм оптимальності позбавлена сенсу. Оптимізація, що характеризує діяльність сталої системи, зумовлює подолання реальних суперечностей, а не уникнення їх; суб'єкт поводить себе як професійний, компетентний управлінець, який стратегічно мислить

і попереджає виникнення кризових явищ у майбутньому.

Система цінностей, що встановилася у теперішній час, очевидно, і породжує систему критеріїв вибору. З позиції державного управління оптимізація в сучасному розумінні може бути визначена як процес прийняття рішення; як засіб удосконалення структури в цілому та кожного компонента зокрема, а також частини системи органів виконавчої влади; як зміна діяльності шляхом зняття або встановлення певних обмежень; як пошук узгодженості між підсистемами, їх взаємодія та взаємовплив. Тому оптимізація як процес у системному розумінні полягає у визначенні доцільної варіації обмежень, у забезпеченні узгодженості вимог і критеріїв, що їх виражають, у пошуку компромісу в умовах суперечностей.

Зважаючи на світові інноваційні тенденції, при дослідженні діяльності системи органів виконавчої влади вводять і термін “модернізація” (від франц. *moderne* – новий, новітній), що означає зміну, вдосконалення відповідно до сучасних вимог і смаків. Наприклад, модернізація освіти, культури, машин, обладнання [10, с. 247].

У теперішній час термін “модернізація” набув досить широкого вживання. Зокрема, можемо говорити про впровадження новітніх комп'ютерних технологій, системи електронного врядування, технологій програмування, моделювання і багатьох інших засобів модернізації.

Термін “модернізація” було обґрунтовано М. Вебером як позначення процесу раціоналізації, у ході якого суб'єкти господарювання намагаються максимально підвищити власну економічну віддачу. Вирішальним фактором модернізації є зміна традиційних цінностей, що заважають соціальним трансформаціям і економічному зростанню. Нові цінності спонукають суб'єктів до інноваційної діяльності (розробка, створення, поширення нових технологій і генерування нових організаційних відносин) [6, с. 295].

Модернізація трактується не стільки як розвиток сучасних виробничих потужностей, скільки як подолання технологічної залежності. Тобто мова йде про здатність генерувати передові науково-технічні ідеї та експортувати результати науково-дослідних робіт. Якщо це стосується органів виконавчої влади, то ми можемо простежити застосування сучасних науково-технічних розробок стосовно різних видів управлінської діяльності. Крім того, в умовах глобалізації для модернізації необхідне входження країни в систему міжнародних відносин та використання технічних досягнень інших держав.

Модернізація також передбачає створення можливостей для швидкого переходу від наявних інформаційних технологій до інших, осучаснених. Державні органи відіграють важливу роль у модернізаційних процесах, від них залежить втілення інновацій в економічну, культурну, соціальну та інші сфери суспільного розвитку. Самі органи державного управління найчастіше і піддаються модернізації. Оскільки органи влади мають бути максимально наближені до

громадськості, то модернізація для них набуває іншого змісту, і в цьому процесі вони виступають одночасно і суб'єктами, і об'єктами.

Відповідно, зміст поняття “модернізація” щодо органів влади – це створення сучасної державно-управлінської системи, що передбачає підвищення ролі творчого потенціалу в управлінській діяльності, запровадження новітніх технологій, застосування інноваційних методик для підвищення професійних якостей управлінця-менеджера.

Основою структурних зрушень як джерела модернізації є інноваційний потенціал держави. Для успішної модернізації органів влади необхідним є високий рівень розвитку науки як власного джерела технологічних нововведень і середовища для впровадження створених технологій. Цей рівень визначається структурою та станом економіки, політичними й соціально-економічними цілями розвитку держави.

За необхідності проведення змін управління важлива роль належить подальшому вдосконаленню всієї системи органів виконавчої влади. Удосконалення – це зміна чого-небудь, що виникла в результаті певної дії; те, що є кращим порівняно з попереднім; позитивна еволюційна зміна якості предмета або підвищення ефективності діяльності [1, с. 1052]. Удосконалення стосується, як правило, практичної діяльності органів виконавчої влади при сталій, реформованій структурі та організації. Цей процес є постійним і необхідним для кожної держави, хоча способи його реалізації залежать від форми правління, політичного режиму та інших факторів. Виходячи з визначення удосконалення як позитивної зміни якості предмета, слід наголосити на подвійній природі удосконалення: з одного боку – це кардинальна одномоментна зміна, а з іншого – це процес, постійна активність, спрямована на усунення негативних явищ у роботі органів влади [2, с. 7]. Метою цієї діяльності є зростання ефективності органів, що здійснюють державне управління, і передусім, системи органів виконавчої влади. Удосконалення повинно бути сконцентровано на впровадженні таких підходів, як орієнтація на якість і результат, підвищення рівня надання управлінських послуг, привнесення ринкових механізмів та ідеології в публічний, тобто державний, сектор, функціональне відмежування процесу прийняття рішень від їх імplementації тощо [12, с. 146].

Уживати термін “удосконалення” щодо органів виконавчої влади доречно, зважаючи на системоутворюючу сутність державного управління, коли неможливо вилучити певний владний орган або замінити його. Серед органів виконавчої влади є такі, що потребують удосконалення своєї організаційної будови, чіткого визначення у законодавстві свого правового статусу і сфери практичної діяльності.

У процесі масштабних змін суспільного життя важливе значення відіграє перебудова конституційної та інституційної структур органів виконавчої влади, тобто трансформація. Глумачні словники визначають трансформацію (від лат. *transformatio* – змінювати) як перетворення виду структур, форм і способів певної

діяльності, зміну її цільової спрямованості [10, с. 407]. Трансформація полягає у створенні науково-методологічної основи перетворення чинних владних інституцій у владні інституції нового зразка, які відповідали б вимогам ХХІ століття, європейським та світовим стандартам і були б покликані служити людям, реалізовувати їх основоположні права [3].

У процесах трансформації відображається, насамперед, соціально-політичне призначення організації державної влади. Зміни в організації управління є передумовою для створення раціональної, відкритої та ефективної системи органів виконавчої влади, здатних забезпечити повноцінний розвиток громадянського суспільства та правової держави. В Україні згаданий процес спрямований на побудову багаторівневої організації державної влади і закріплення за кожним рівнем функцій щодо задоволення певного виду суспільних потреб. Кінцевою метою трансформації (так само, як і оптимізації, удосконалення, модернізації) органів виконавчої влади в Україні є якомога повніше задоволення суспільних потреб людини, надання їй якісних державних та громадських послуг [3].

Трансформація – це контрольований суб'єктами перетворень процес змін у системі установ, інституцій та закладів, що управляють справами суспільства, з метою надання їм нової місії, нових функцій, підвищення ефективності та спрямованості на досягнення нових, як правило, якісно вищих результатів у реалізації адміністративних та громадських послуг населенню.

Однак створити якісно нову ефективну систему органів виконавчої влади неможливо, застосовуючи охарактеризовані процеси окремо. Адже ці процеси, на думку автора, є складовими частинами загального реформування, їх у жодному разі не потрібно відкидати або реалізовувати поодинокі, без погодження зі стратегічними завданнями реформування. Крім того, сучасні європейські стандарти (що є значущими для України як держави, котра приєднується до євроінтеграційного руху) вимагають результативності функціонування органів виконавчої влади. Тому в нашій країні слід вдатися до кардинальних змін організації управлінської системи. Здійснити це можливо лише шляхом комплексного, системного, злагодженого процесу реформування.

Реформування – це цілісний процес, що включає програму дій щодо вирішення системних проблем з метою унеможливлення їхнього виникнення у майбутньому, це цілеспрямована діяльність державного апарату з метою рішучого перетворення управлінської влади, результатом якої мають стати якісні зміни в системі органів виконавчої влади з урахуванням змін в об'єктах управління та формі держави.

Застосування терміна “реформування” цілком виправдане навіть попри те, що часто його ототожують з означеними вище поняттями. Як наслідок, терміни “реформування”, “оптимізація”, “модернізація”, “удосконалення” вживаються в державно-управлінській сфері як синоніми. На наш погляд, це

породжує помилкове уявлення про сутність змін, що здійснюються та заплановані для впровадження в систему органів виконавчої влади. Наголошуємо, що поняття “реформування” та кожний з термінів – “удосконалення”, “оптимізація”, “модернізація”, “трансформація” – співвідносяться як ціле і частина.

Розвиток управління відбувається еволюційно, а докорінні зміни (до яких належить і реформування органів влади) мають стрибкоподібний характер. Згідно з діалектичним законом переходу кількісних змін у якісні, розвиток не може відбуватися тільки поступово або тільки стрибкоподібно. Еволюційний підхід до перетворення державного управління передбачає часткові зміни явищ і процесів при збереженні їхньої сутності, тоді як стрибкоподібні зміни – це перехід від однієї якості до іншої [11, с. 229].

Відповідно до запропонованого підходу, реформи органів виконавчої влади можуть розглядатися як елемент загальнодержавних реформ, у ході яких здійснюється докорінна зміна їх організації, а після завершення – еволюційний розвиток (модернізація, удосконалення, трансформація, оптимізація) [8, с. 15]. Водночас ситуація в Україні ще не дає нам змоги говорити лише про еволюційний розвиток. У результаті реформування державного управління виникне нова система, і вже її можна й необхідно буде своєчасно та комплексно доповнювати.

У подальшому, враховуючи закони розвитку, система буде діяти на засадах самоорганізації, коли пристосування до нових умов відбуватиметься засобами оптимізації, трансформації. Крім того, можливими будуть зміни структури управління – включення або виключення окремих підсистем, якісні зміни алгоритмів управління, зв'язків між підсистемами і схемами їх підпорядкування.

У теперішній час необхідно побудувати “дерево цілей” державного управління, в якому мають бути стратегічні, оперативні й тактичні цілі, кінцеві та

проміжні, загальні й локальні, віддалені та близькі, що безпосередньо узгоджуються і становлять певну логічну цілісність. Важливо також їх поєднати з засобами, ресурсами, методами й формами їх реалізації [5, с. 24, 26].

Виправлення наявних недоліків в організації органів влади у країні, вихід на рівень сучасних вимог потребують узгодженого проведення всього комплексу реформ: адміністративної, політичної, бюджетної, податкової, освітньої, пенсійної та ін. З урахуванням реалій сьогодення слід чітко визначити етапи процесу реформування аби не допустити необґрунтованої поспішності, а то й некомпетентності в цій справі.

Реформування системи органів виконавчої влади України вимагає відповідного критично-конструктивного аналізу досягнень та прорахунків науки і практики та створення досконалішої теоретико-методологічної основи. Складовими останньої мають стати: об'єктивність та історизм; ціннісний, системно-структурний і фундаментальний підходи; органічна єдність теорії та практики; поєднання критичного, раціонального, конструктивного, історичного та інших підходів.

Реформування органів влади слід здійснювати в єдності з перетвореннями в інших сферах, спираючись на системний підхід, що враховує причинно-наслідкові взаємозв'язки та взаємозалежності в системі державного управління та у державі в цілому.

Процес організації реформування системи виконавчої влади є дуже складним і багатограним предметом наукового дослідження. У подальшому необхідно визначити складові елементи, простежити періоди становлення та розвитку, а також спрогнозувати модель втілення реформ, зважаючи на мінливість самої системи державного управління та зовнішні чинники; з'ясувати поняття, сутність, роль та функції органів виконавчої влади в процесі реформування, що буде здійснено в наступних публікаціях.

Список використаних джерел

1. Большой Российский энциклопедический словарь / [шеф-ред. : А. Е. Махов и др.]. — М. : Большая Рос. энциклопедия, 2006. — 1887 с.
2. Дуда А. В. Удосконалення функцій і структури Кабінету Міністрів України в період адміністративної реформи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління” / А. В. Дуда. — К., 2001. — 18 с.
3. Концептуальні засади трансформації державної влади та місцевого самоврядування в Україні : Проект, затверджений учасниками семінару “Децентралізація державного управління в Україні: пріоритети на 2006 рік” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.municipal.gov.ua/data/loads/konzeptul_zasadi_2006.doc.
4. Нижник Н. Синергетичні основи оптимізації державного управління / Н. Нижник, І. Черленяк, В. Олуйко // Вісник державної служби України. — 2003. — № 4. — С. 62—70.
5. Нижник Н. Проблеми сьогодення державного управління в Україні // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяченої 10-річчю НАДУ / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К. : Вид-во НАДУ, 2005. — Т. 1. — С. 23—29.
6. Осипов Г. В. Социальное мифотворчество и социальная практика / Осипов Г. В. — М. : НОРМА, 2000. — 543 с.
7. Основы социального управления : [учеб. пособ.] / [Гладышев А. Г., Иванов В. Н., Патрушев В. И. и др.]; под ред. В. Н. Иванова. — М. : Высш. школа, 2001. — 271 с.
8. Павлов Д. М. Організаційно-правові засади забезпечення ефективності функціонування системи органів виконавчої влади (державного управління) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук :

- спец. 12.00.07 “Теорія управління, адміністративне право і процес, фінансове право” / Д. М. Павлов. — К., 2004. — 19 с.
9. Сучасний словник іншомовних слів / [за ред. О. Семютюк]. — Харків : Ранок, 2007. — 467 с.
 10. Тлумачний словник української мови / [за ред. А. Івченко]. — Харків : Фома, 2007 — 539 с.
 11. Філософія : [навч. посіб.] / [за ред. І. Ф. Надольного]. — К. : Вікар, 1997. — 584 с.
 12. Шаповал П. Удосконалення державного управління в контексті інтеграції України в Європейський Союз // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяченої 10-річчю НАДУ / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К. : Вид-во НАДУ, 2005. — Т. 1. — С. 145—147.
 13. Яцкевич В. Проблема “меж зростання” і системна оптимізація [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/file/link/77725/file/jatskevich_3_06_U.pdf

Удосконалення державного та регіонального управління охороною громадського здоров'я в Україні

І. В. Рожкова,
кандидат медичних наук, доцент;
Н. Д. Солоненко,
кандидат наук з державного управління, доцент;
НАДУ при Президентіві України

Суспільне здоров'я в Україні знаходиться у стані глибокої кризи, про що свідчить такий інтегральний показник, як середня очікувана тривалість життя при народженні – цей показник у нашій державі на 10–12 років нижчий, ніж у країнах Європейського Союзу. Необхідно зазначити, що в 1965 році за цим показником Україна істотно не відрізнялася від економічно розвинених країн світу, які за останні 40 років досягли значного покращання суспільного здоров'я. Серед основних причин такого стану в Україні є недостатня ефективність державного управління та місцевого самоврядування щодо реалізації державної політики з охорони суспільного здоров'я. На це вказує і відсутність очікуваних результатів від впровадження Міжгалузевої комплексної програми “Здоров'я нації” на 2002–2011 роки. В Україні відмічаються значні регіональні особливості щодо стану здоров'я територіальних громад. Зокрема, показник середньої очікуваної тривалості життя окремих областей України відрізняється більше ніж на 4 роки. Очевидно, що управлінські механізми реалізації державної політики з охорони суспільного здоров'я, особливо на регіональному рівні та на рівні місцевого самоврядування, потребують значного удосконалення.

Вивчення світового досвіду доводить, що перебудова системи охорони здоров'я повинна мати характер цілеспрямованого, керованого і системного перетворення, для чого необхідний детальний аналіз її діяльності як об'єкта запланованих змін [1; 3–7]. Ефективність державного управління охороною здоров'я та її перебудовою в Україні значно знижена через відсутність чіткого бачення майбутньої моделі, а також обмежене фінансування. Для того, щоб визначити напрями перетворень, слід сформуванати чітку структуру бажаної майбутньої моделі охорони здоров'я,

зрозумілу всім суспільним групам, та прийняти ідею змін, усвідомивши зміст потрібних трансформацій [6]. Зміст перетворень у галузі охорони здоров'я повинен визначати як напрями державного управління, так і діяльність інших суспільних інституцій, залучених до процесу перетворень. Але недостатньо лише бачити мету перетворень, потрібно визначити сукупність і послідовність кроків для досягнення мети та об'єктивно оцінювати можливості реальних економічних, соціальних, політичних та суспільних процесів для перебудови системи охорони здоров'я. Необхідно також розробити чіткі механізми державного управління, що будуть відігравати пріоритетну роль у процесі перетворень системи охорони громадського здоров'я. До такого цілісного процесу реорганізації системи охорони здоров'я мають бути залучені всі зацікавлені в перетвореннях суспільні групи на основі консенсусу.

Таким чином, метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення механізмів державного та регіонального управління охороною суспільного здоров'я, а також окреслення передумов для їх впровадження в Україні.

Для здійснення аналізу, вибору стратегії та реалізації державної політики стосовно перебудови системи охорони громадського здоров'я в Україні необхідно включити відповідні механізми державного управління у процес перетворень, пристосовуючи їх до конкретних загальнодержавних та регіональних суспільних потреб і можливостей. По-перше, слід провести аналіз ресурсів, що можуть бути інвестовані в галузь охорони здоров'я. Вони охоплюють:

- усіх фахівців, які працюють у галузі;
- споруди, що використовуються;
- матеріали, медичне обладнання тощо.

Ці ресурси використовуються в певних процесах (відвідування лікаря, перебування в лікарні, хірургічні операції тощо). Крім того, ресурси, які забезпечують